

Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse till Skövde stad av en i staden belägen kronan tillhörig fastighet; given Stockholms slott den 18 januari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Harald Malmberg.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 januari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anför:

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 14 mars 1902, med antagande av vissa utav Skövde stad lämnade anbud angående upplåtelse av mark m. m. för uppförande av kasernetablissemang för Livregementets husarer och Göta trängkår, uppdragit åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att i enlighet därmed sluta avtal med Skövde stad, träffades mellan fortifikationsdepartementet och staden särskilda den 20 juni och den 2 juli 1902 dagtecknade överenskommelser rörande förläggandet av nämnda truppförband till staden.

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 17 häft. (Nr 20—22.) 102 29

Genom brev den 16 november 1906 förordnade Kungl. Maj:t, att Skaraborgs regemente skulle förläggas till Skövde, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade fortifikationsdepartementet att i enlighet med ett av staden avgivet anbud ingå avtal med staden angående upplåtelse av mark till övningsplats för regementet m. m. Mellan fortifikationsdepartementet och staden slöts i anledning härav en den 29 november och den 15 december 1906 dagtecknad överenskommelse i ämnet. Sedermera har, efter av Kungl. Maj:t den 23 december 1909 lämnat medgivande, mellan kronan och staden träffats ett tilläggsavtal till denna överenskommelse, vilket är dagtecknat den 13 maj och den 15 juni 1910.

I en den 31 mars 1924 dagtecknad, till chefen för försvarsdepartementet ställd skrivelse från vissa av Skövde stadsfullmäktige utsedda kommitterade framhölls, bland annat, att stadens uppoffringar för de dit förlagda truppförbanden tillkommit under den förutsättningen, att truppförbandens förläggning till staden skulle förbli orubbad; och hemställdes — med hänvisning bland annat till att försvarsutskottet vid 1924 års riksdag till grund för utskottets yttrande rörande försvarsväsendets omorganisation lagt ett förslag, som innebure, att garnisonen i Skövde skulle indragas — att statsmakterna vid bedömande av frågan, vilka trupper som eventuellt skulle indragas, måtte taga nödig hänsyn till de ekonomiska svårigheter och ödesdigra konsekvenser i övrigt, som en indragning av till Skövde förlagda truppförband skulle medföra för Skövde stad.

Sedan vid 1925 års riksdag beslut fattats rörande försvarsväsendets omorganisation, har kasernkommittén, till vilken berörda skrivelse överlämnats, till utredning upptagit frågan, huruvida staden borde beredas någon kompensation i anledning av de utav nyssnämnda riksdag beslutade förändringarna inom försvarsorganisationen. I skrivelse den 15 augusti 1928 har kasernkommittén framlagt resultatet av sina undersökningar i frågan samt därvid anfört följande.

Till Skövde hade enligt 1914 års försvarsorganisation varit förlagda, förutom tredje arméfördelningens stab, trenne truppförband, nämligen Livregementets husarer, Göta trängkår och Skaraborgs regemente.

Jämlikt 1925 års försvarsbeslut skulle samtliga dessa militära formationer alltjämt vara förlagda i Skövde. Tredje arméfördelningsstaben hade under namnet västra arméfördelningens stab bibehållits med i huvudsak oförändrad organisation. Vid de tre truppförbanden hade vissa inskränkningar i personalstyrkan kommit till stånd.

Livregementets husarer, vilket regemente enligt 1914 års försvarsordning varit organiserat å regementsstab samt fem skvadroner, skulle enligt den nya organisationen indelas å tre vanliga skvadroner och en teknisk skvadron. Angående innebörden för staden av denna förändring finge kommittén hänvisa till följande tablå:

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlö- nings- förmåner	Års- kontin- gent värn- plik- tiga	Utbild- nings- tid för värn- plik- tiga (antal dagar)	Antal stam- hästar
	Office- rare	Un- der- office- rare	Man- skap	Mu- sik- per- sonal	Civil- mili- tär per- sonal	Pen- sio- nerad per- sonal	Sum- ma				
1901.....	27	16	292	12	5	—	352	402,000	150	365	600
1914.....	27	16	300	12	3	—	358	555,000	160	{ 365 225 ¹⁾	620
1925.....	27	14	240	8	3	4	296	470,000	140	200	520

Göta trängkår hade i huvudsak erhållit oförändrad organisation. Kåren, som tidigare varit indelad å kårstab samt två trängkompanier och ett sjukvårdskompani, hade numera organiserats å kårstab samt ett träng-, ett bil- och ett sjukvårdskompani. Av nedanintagna tablå framginge innebörden av den beslutade organisationsförändringen.

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlö- nings- förmåner	Års- kontin- gent värn- plik- tiga	Utbild- nings- tid för värn- plik- tiga (antal dagar)
	Office- rare	Un- der- office- rare	Man- skap	Mu- sik- per- sonal	Civil- mili- tär per- sonal	Pen- sio- nerad per- sonal	Sum- ma			
1901.....	15	18	73	8	8	—	122	227,000	240	240
1914.....	14	14	62	7	8	—	105	271,000	240	{ 240 165 ¹⁾
1925.....	13	13	56	—	8	3	93	252,000	300	140

Vad slutligen anginge *Skaraborgs regemente*, skulle detta förband enligt den nya försvarsordningen vara organiserat såsom ett normalinfanteriregemente, omfattande sex utbildningsenheter. Betydelsen för staden av den härmed följande personalreduceringen vid regementet torde framgå av nedanstående tablå.

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlö- nings- förmåner	Års- kontin- gent värn- plik- tiga	Utbild- nings- tid för värn- plik- tiga (antal dagar)
	Office- rare	Un- der- office- rare	Man- skap	Mu- sik- per- sonal	Civil- mili- tär per- sonal	Pen- sio- nerad per- sonal	Sum- ma			
1901.....	47	38	267	33	4	—	389	589,000	630	240
1914.....	53	39	204	33	4	—	333	806,000	630	{ 340 165 ¹⁾
1925.....	40	26	135	21	4	4	230	585,000	760	140

¹⁾ Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

De mellan kronan och Skövde stad ingångna avtal angående förläggning av förenämnda tre truppförband till staden vore grundade å 1901 års härordning. Av tabläerna framginge, att vid en jämförelse mellan de beräknade avlöningsförmånerna till de olika förbandens fast anställda personal enligt 1901 och 1925 års försvarsordningar minskning endast komme att uppstå vid Skaraborgs regemente. Approximativt hade denna minskning beräknats till cirka 4,000 kronor om året. Avlöningsförmånerna till personalen vid Livregementets husarer och Göta trängkår enligt 1925 års härordning föredde däremot en ökning i förhållande till vad som enligt 1901 års härordning skulle utgå till samma personal. Vid beräkning av de i tabläerna angivna avlöningsförmånerna hade följts enahanda grunder, som av kommittén tidigare tillämpats vid anställande av jämförelser mellan utgående avlöningsförmåner till militärpersonal enligt 1901, 1914 och 1925 års försvarsordningar.

Vad anginge Skövde stads uppoffringar för de till staden förlagda truppförbanden, hänvisade kommittén till de inledningsvis omförmälda avtalen.

Enligt uppgift av Svenska stadsförbundet hade den omfattande militärförläggningen till Skövde givit prägel åt stadens hela utveckling. Till kasernområden och övningsfält för de till platsen förlagda truppförbanden hade staden inköpt och till kronan överlämnat mark med en areal av 237,7 hektar och ett värde av i runt tal 475,000 kronor. Detta värde fördelade sig sålunda:

för Livregementets husarer	kronor 284,500: —
» Göta trängkår.....	» 41,700: —
» Skaraborgs regemente	» 148,800: —
	Summa kronor 475,000: —

I en till Svenska stadsförbundet överlämnad skrivelse hade staden vidare anfört bland annat följande: Stadens elektricitetsverk, som under åren 1900—1923 i anläggning dragit en kostnad av 959,153 kronor 53 öre, hade med hänsyn till garnisonen givits en omfattning, som eljest icke skulle ifrågakommit. Utgående från att den inkomst verket under 1923 erhållit från kasernetablissemangen och militärpersonalen, uppgående till 39,539 kronor 24 öre, utgjorde omkring 17 % av verkets totalinkomst för året, hade staden beräknat, att motsvarande procent av anläggningskostnaderna eller omkring 163,000 kronor betingats av den militära förläggningen. Staden hade ock huvudsakligen till följd av militärförläggningen måst utvidga sitt vattenledningsverk med två nya ledningar för en kostnad av 92,853 kronor 18 öre. Vidare hade staden för en kostnad av 110,000 kronor anlagt en mekanisk reningsanläggning för stadens kloakvatten, vilken med hänsyn till truppförbandens befintlighet i staden givits sådana dimensioner, att 30 % av kostnaden eller 33,000 kronor kunde anses komma på truppförbandens del.

Folkmängden i Skövde hade vid utgången av år 1927 uppgått till omkring 10,000 personer. Under tiden 1910—1925 hade kommunalskatten i Skövde per bevillningskrona varit lägst 4 kronor, åren 1911—1914, samt högst 6 kronor 15 öre, år 1918. Den inkomst, varå utskylder år 1927 utdebiterats, hade uppgått till 9,087,000 kronor och det samma år utdebiterade beloppet till 563,371 kronor. Kommunalskatten hade de senaste åren, 1926 och 1927, utgått med 6 kronor 20 öre per bevillningskrona.

Som samtliga de tre truppförband, vilka tidigare varit förlagda till Skövde, enligt 1925 års försvarsordning alltjämt skulle bibehållas å platsen samt personalreduceringen vid förbanden vore relativt obetydlig, hade kasernkommittén funnit sig icke hava anledning framlägga något förslag om er-

sättning till staden i anledning av de beslutade förändringarna inom försvarsorganisationen.

Representanter för staden hade vid förhandlingar, som ägt rum med kommittén, uttalat, att de icke ansåge, att staden rimligen kunde framställa någon begäran om kompensation för personalreduceringen vid truppförbanden. Härvid hade dock från stadens sida framhållits, att staden, därest framdeles ytterligare minskning av förbanden komme till stånd genom förändringar i försvarsorganisationen, borde vara berättigad att göra gällande de anspråk på ersättning, som staden kunde finna skäligen. I dylikt fall borde jämväl beaktas de minskningar i personalbeståndet vid förbanden, som uppstått i följd av genomförandet av 1925 års försvarsbeslut.

Vid förhandlingarna med kasernkommittén hade stadens representanter hemställt, att ett par markområden, som disponerades av Göta trängkår men som staden för sin framtida utveckling vore i behov av att förvärva, skulle av kronan överlätas till staden. Därjämte hade stadens representanter gjort framställning om, att den allmänna väg, som från staden ledde förbi Göta trängkärs kasernetablissemang, måtte rätas samt en ur trafiksynpunkt farlig kurva i samband härmed borttagas.

Kasernkommittén hade funnit sig i detta sammanhang icke hava anledning att till prövning upptaga annat än ett av de önskemål om markförvärv, som av stadens delegerade framstälts. Staden hade nämligen yrkat att av kronan återbekomma ett mindre markområde, vilket på sin tid upplåtits till Göta trängkår för anordnande av en stickspårsanläggning till kårens kasernetablissemang men som aldrig kommit att tagas i anspråk för detta ändamål. Härom hade stadens delegerade i en till kommittén överlämnad skrivelse bland annat anfört följande: Efter anmodan av kronan hade staden enligt köpekontrakt den 12 mars 1906 för 900 kronor från fastigheten Stora Mörke i Skövde inköpt ett område om 355 kvadratmeter (stadsägan nr 1262) invid västra stambanan. Området hade varit avsett att tagas i anspråk för ett järnvägsspår från Skövde station till Göta trängkärs etablissemang. Staden hade sedermera utan ersättning överlätit området å kronan att användas för nämnda ändamål, och kronan hade erhållit lagfart å marken den 11 juni 1906. Järnvägsspåret hade emellertid aldrig blivit anlagt och komme enligt inhämtade upplysningar heller icke att anläggas. Kronan hade numera låtit utarrendera området mot årlig avgäld. Markområdet vore beläget utanför trängkåretablissemangets egentliga område och skulle enligt av Kungl. Maj:t fastställd stadsplan ingå i gata. Som förutsättningarna för områdets överlämnande till kronan förfallit samt staden för stadsplanens genomförande behöfve erhålla dispositionsrätt över markområdet, borde detsamma utan ersättning återställas till staden.

Området, vilket å en av stadsingenjören i Skövde Erik Vallin i juni 1928 upprättad karta utmärkts med röd färgbeteckning, innehölle enligt fastighetsregistret i areal 355 kvadratmeter.

På förfrågan hade chefen för Göta trängkår uppgivit, att framställningar om framdragande av ett stickspår över ifrågavarande område från västra stambanan till trängkårens etablissemang icke blivit bifallna. Numera syntes anordnande av ett dylikt spår icke vara erforderligt. I följd härav kunde området enligt kårchefens förmenande utan olägenhet återställas till staden.

På sätt framginge av den upplåtelsehandling, som Skövde stad den 20 juni och den 2 juli 1902 hade utfärdat till kronan, hade staden därvid åtagit sig att till kronan utan ersättning med full äganderätt avstå dels ett å en upplåtelsehandlingen bifogad karta med röd linje inneslutet och med IV betecknat område av omkring 15 hektars ytvidd och beläget mellan stambanan och landsvägen till Järing (= trängkårens nuvarande kasernområde),

dels ock så stor del av den söder om ifrågavarande område belägna »Skövde stadsjord» i vinkeln mellan stambanan och nedfartsvägen till Mariesjö, som kunde vara erforderlig för utdragning av ett å kartan med streckad svart linje antytt grenspår från stambanan till kasernetablissemanget. Sistberörda område, vilket utgjordes av den mark staden nu begärt att återfå, hade å en av förste lantmätaren Öhrvall upprättad karta över de till Göta trängkärs förfogande ställda markområden betecknats med litt. D.

Enligt kasernkommitténs mening borde, såsom redan nämnts, någon kompensation icke utgå till Skövde stad i anledning av de beslutade förändringarna inom försvarsorganisationen. Stadens begäran att återfå det nu ifrågasatta markområdet om 355 kvadratmeter syntes dock i detta sammanhang kunna upptagas till prövning. Då området icke användes eller framtiden torde komma att användas för det ändamål, vartill det upplåtits, syntes kronan böra ställa sig tillmötesgående mot staden. Området hade för kronan ett mycket ringa värde. Enligt gällande kontrakt betalade arrendatorn, Skövde snickeri- & trävaruaffär, för nyttjanderätten till området en årlig avgift av fem kronor. För staden syntes det vara nödvändigt att förr eller senare erhålla dispositionsrätt över området, som enligt fastställd stadsplan skulle utläggas till gata.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställde kasernkommittén, att fastigheten 355 kvadratmeter jord av Stora Mörke i Skövde stad, vara kronan den 11 juni 1906 erhållit lagfart, måtte utan ersättning återställas till Skövde stad; samt att vederbörande förvaltningsmyndighet måtte erhålla i uppdrag att vidtaga härför erforderliga åtgärder.

Yttranden över
kasern-
kommitténs
framställning.

Sedan arméförvaltningens fortifikationsdepartement anbefallts att i ärendet avgiva utlåtande, har fortifikationsdepartementet med skrivelse den 20 oktober 1928 överlämnat yttranden av chefen för Göta trängkår, chefen för västra arméfördelningen ävensom av järnvägsstyrelsen.

Chefen för Göta trängkår har förklarat sig icke hava något att erinra mot att ifrågavarande stadsäga nr 1262 återlämnades till Skövde stad, under förutsättning att någon stickspårsanläggning icke vore avsedd att därstädes komma till stånd.

Chefen för västra arméfördelningen har instämt i kårchefens yttrande.

Järnvägsstyrelsen har meddelat, att nämnda stadsäga icke vore avsedd att tagas i anspråk för stickspårsanläggning till Göta trängkärs kasernområde eller för något annat statens järnvägars ändamål.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har för egen del uttalat, att, sedan järnvägsstyrelsen förklarat, att ifrågavarande stadsäga icke vore avsedd att tagas i anspråk för stickspårsanläggning till trängkårens kasernområde, från departementets sida icke något vore att erinra mot kasernkommitténs förslag om stadsägans återlämnande till Skövde stad utan ersättning.

Departements-
chefen.

I anslutning till vad kasernkommittén i ämnet anført finner jag mig böra tillstyrka, att ifrågavarande område om 355 kvadratmeter återställas till Skövde stad utan någon ersättning härför till kronan. Det torde böra ankomma på staden att bestrida samtliga med överlåtelsen sammanhängande kostnader.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande kronan tillhöriga fastighet, i areal innehållande 355 kvadratmeter, må utan ersättning överlätas till Skövde stad.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Alf Ewerlöf.
